

Heidi Larsen
Solheimsveien 35, 1605 Fredrikstad
hei.lars@online.no

Til UTENRIKSDEPARTEMENTET
NOU2012-2@mfa.no

Fredrikstad 060512

HØRINGSUTTALELSE TIL NOU 2:2012, EUROPAUTREDNINGEN

Innledning

Sejerstedutvalget la fram sin rapport 17. januar, Europautredningen, i form av en NOU. Utredningen er nå ute på høring. Jeg vil med dette legge fram sin høringsuttalelse.

Kapittel 4 historisk utvikling av Norges forhold til EU/ kapittel 11 Stortinget og europapolitikken

Følgende hovedtrekk er etter Jeg sitt syn dekkende for utviklingen fra 1972 til 1994.

Selv om ja-siden i 1972 hadde støtte fra store deler av næringslivet, et klart flertall fra LO-kongressen, de fleste store avisene, de største politiske partiene, ja Bratteli-regjeringen ville sågar gå av ved et nei-flertall, så ble det likevel et klart nei-flertall i folkeavstemningen 24. og 25. september 1972.

Etter folkeavstemningen i 1972 ble det fremforhandlet en frihandelsavtale mellom EF og Norge. Fra 1977 var det tollfrihet på de fleste varer mellom partene.

Regjeringen Brundtland sendte i 1988 et brev til samtlige departement der det heter at ”utformingen av norske lover og forskrifter som omfattes av det indre marked, skal vurderes også med henblikk på en eventuell harmonisering med EFs regelverk”. Videre het det at ”dersom det er avvik, skal det gis en begrunnelse for det”.

Etter at de 6 daværende EFTA-landene (Norge, Sverige, Finland, Island, Østerrike og Sveits) gikk sammen om en erklæring, den såkalte Oslo-erklæringen, om at de ønsket en avtale med EU som kunne gi en størst mulig realisering av fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft, startet forhandlingene i 1990. I mars 1992 forelå forhandlingsresultatet.

EØS-avtalen ble vedtatt i Stortinget, og trådte i kraft 1. januar 1994. Avtalen har ikke vært forelagt det norske folk, verken i en folkeavstemning eller som valgkampsak i Stortingsvalg. Dette i motsetning til Sveits hvor et flertall av velgerne i en folkeavstemning i 1992 fikk si sin mening om EØS-avtalen, og et flertall stemte mot.

I folkeavstemningen 28. november 1994 sa på nytt et flertall av velgerne i Norge nei til EU-medlemskap.

I kapittel 11 skriver Utvalget følgende (side 252): ”De første årene fra høsten 1994 til høsten 1997 var preget av etterdønningene fra EU-kampen. I denne tiden drev en europavennlig regjering aktiv tilpasning til EU gjennom EØS, med støtte fra et flertall på Stortinget”. Deretter skriver Utvalget følgende om situasjonen etter 2005 (side 252): ”Det betyr at det er lite åpen kritikk på Stortinget mot den løpende EU-tilpasningen.”

Jeg vil bemerke at selv om to folkeavstemninger har avvist norsk medlemskap, så drives EU-tilpasningen fremover. Det kan neppe karakteriseres som demokratisk, og er i ytterste konsekvens en omgåelse av folkeavstemningenes resultat. EØS-avtalen er den mest omfattende avtalen som Norge noensinne har inngått. Det norske folk burde, på samme måte som det sveitsiske folk, få si sin mening om EØS-avtalen i en folkeavstemning. Jeg mener at Europautredningen også skulle ha tatt for seg alternative tilknytningsformer til EU, med unntak av et EU-medlemskap som er blitt avvist to ganger.

Prosjektet Alternativer til dagens EØS-avtale la fram sin rapport i midten av mars. Rapporten har fått meget god omtale. Bak prosjektet står flere organisasjoner og forbund. Jeg anbefaler regjeringen i den bebudede stortingsmeldingen å vurdere alternativer til EØS. Alternativrapporten bør tillegges stor vekt i arbeidet med stortingsmeldinga.

Europautvalget er Stortingets faste, rådgivende utvalg som behandler politiske og konstitusjonelle saker knyttet til EØS-avtalen, EØS-loven eller rettsakter fra EU. Utvalget er rådgivende overfor regjeringen. Når direktiver fra EU er EØS-relevante, skal de etter bestemmelsene i EØS-avtalen og EØS-loven implementeres i norsk rett gjennom lovendring, dersom Norge ikke benytter seg av reservasjonsretten som er nedfelt i EØS-avtalen. Europautvalget behandler da direktivet og det gjennomføres en lovprosess i Stortinget.

I den parlamentariske perioden 2009-2010 hadde Stortingets Europautvalg 7 møter med total varighet på 5 timer og 50 minutter. Av utvalgets 20 medlemmer møtte i gjennomsnitt 13 av medlemmene. I snitt har under halvparten av de fremmøtte hatt innlegg/spørsmål. Det har i snitt vært 9 innlegg/spørsmål på hvert møte. Følgende saker ble debattert(side 250):

- EØS-avtalen og Lisboa-traktaten
- AMT-direktivet og alkoholreklame
- Icesave og Island
- Statsstøtte/subsidier
- EØS-finansieringsordningene
- Postdirektivet
- Forbrukerverndirektivet
- Ministerdeltakelse på uformelle møter
- Rammeprogrammene forskning
- EU 2020-strategien
- Norsk formannskap Østersjøområdet
- ESDP
- Grønnbok fiskeri
- Likebehandling kjønn v/forsikringspremier
- Makrellstriden
- Fornybardirektivet

I 2009 og 2010 ble det i gjennomsnitt forelagt 363 rettsakter for Stortingets Europautvalg, hvorav 29 griper vesentlig inn i norsk handlefrihet, 245 krever forskriftendring som ikke griper vesentlig inn i norsk handlefrihet, og 89 som ikke har konsekvenser for norsk lovgivning(side 251).

Jeg kan ikke se at Stortingets Europautvalg debatterer sakene på en grundig måte ut fra medgått møtetid.

Kapittel 15 Næringspolitikk

Industrikonsesjonsloven fra 1917 kunne ikke videreføres da EØS-avtalen ble vedtatt. Loven stilte

krav om konsesjon når utlendinger ville etablere og kjøpe opp næringsvirksomhet i Norge. Under EØS-debatten i 1992 stilte LO 15 krav for å godta EØS-avtalen. Ett av kravene var at vi måtte få en effektiv ervervslov som erstatning for industrikonsesjonsloven. Det kravet lovet regjeringen Brundtland å imøtekomme. Ervervsloven ble vedtatt i 1994. ESA startet i 2000 granskning for å undersøke om ervervsloven var i strid med EØS-avtalen. I 2002 vedtok et flertall på Stortinget at loven skulle oppheves.

I 2005 ble papirfabrikken Union i Skien lagt ned. Som en følge av det forpliktet de rødgrønne seg til i Soria Moria-erklæringen å arbeide for en ny og forsterket ervervslov innenfor EØS-avtalens bestemmelser. Det viste seg å være vanskelig å utarbeide en ny og forsterket ervervslov som ville forby eller vesentlig hindre nedleggelse, som en følge av EØS-avtalens bestemmelser. I stedet ble Lov om meldeplikt vedtatt. Loven stiller kun krav til prosesser.

Jeg vil peke på at det ikke er forenlig med EØS-avtalen å utarbeide en ervervslov slik LO krevde i 1992 og regjeringen Brundtland lovet å gjøre. Det viser også at EØS-avtalens virkninger er langt større enn det som ble hevdet i 1992.

I Europautredningen side 381 står følgende: ”På alkoholområdet hadde det daværende Vinmonopolet på begynnelsen av 1990-tallet enerett til import, eksport og salg av all alkohol over 4,75 prosent. Da EØS-avtalen ble inngått, ble det fra norsk side ensidig lagt til grunn at denne ordningen kunne videreføres. EU-siden hadde imidlertid ikke gitt noen tilsagn om dette, og det tok ikke lang tid før de første sakene kom opp.”

Jeg vil peke på følgende: I EØS-debatten i oktober 1992 la Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti fram en fellesinnstilling hvor det står: ”Disse medlemmer legger avgjørende vekt på at Regjeringen i proposisjonen slår fast at Vinmonopolet kan og vil bli opprettholdt innenfor EØS. Dette gjelder både for import og salg av vin og brennevin.”

I en rettssak for Oslo byrett våren 2000 konkluderer byretten med følgende: ”Det er på det rene at regjeringen og Vinmonopolet i årene 1991 til 1994 på flere måter hadde tåkelagt at deres rettslige standpunkt var mer enn tvilsomt.” Videre heter det: ”... en helt åpen tale om at disse monopolenes fremtid var usikker, kunne gjøre det vanskelig å få den langt viktigere EØS-saken igjennom i Stortinget.”

Bjørn Tore Godal var handelsminister med ansvar for EØS-avtalen i 1992. I byretten sa han følgende: ”Jeg vil også minne om at EUs ansvarlige i konkurransesaker, sir Leon Brittan, på den tiden sa at verken import- eller detaljmonopolet ville overleve.”

Jeg finner Utvalgets beskrivelse lite dekkende for den faktiske situasjonen på alkoholområdet. Ut fra Bjørn Tore Godals uttalelse i byretten, må det konkluderes med at regjeringen visste at Vinmonopolets enerett ikke kunne opprettholdes. Det kan derfor se ut som regjeringen Brundtland førte Stortinget bak lyset.

Utredningen peker på det faktum at nedgangen i direkte statlig næringsstøtte nærmest er halvert fra EØS-avtalen trådte i kraft og til 2005. På side 397 og side 398 i utredningen belyses offentlig eierskap. ”I regjeringens siste eierskapsmelding fra april 2011 er dette kort beskrevet, i et lite avsnitt under ”Andre rammer”, der det blant annet heter at forbudet mot statsstøtte også gjelder for offentlig eide foretak, og således ”setter skranker for regjeringens muligheter til å vektlegge ikke-kommersielle hensyn i eierskapsutøvelsen.” Videre står det i utredningen: ”Det er en litt vag formulering. Poenget er at statsstøttereglene setter klare rammer for det offentliges mulighet til å tilføre selskapene økonomiske midler ut fra andre hensyn enn de som en kommersiell aktør ville ha valgt.” Utredningen dokumenterer også flere tilfelle hvor statlige selskaper er dømt til å tilbakebetale titalls millioner kroner.

Jeg mener at utredningen klart viser hvordan EØS-avtalen på viktige felt har fratatt norske myndigheter muligheter for å føre en politikk som vektlegger viktige samfunnsmessige forhold dersom disse er i strid med kommersielle hensyn. Dette er et resultat av at Norge, som EØS-medlem, er en del av et markedsliberalt system basert på fri flyt av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft.

Kapittel 16 Arbeidsliv og arbeidsmarked

I EØS-proposisjonen i 1992 slo regjeringen fast at ”I EØS vil et firma som utfører tjenester i et annet land, ha anledning til å bringe med seg sine egne arbeidstakere. Betydningen av dette begrenses imidlertid av at alle EØS-land kan gjøre sin lovgivning om arbeidsvilkår og avtaler om lønns- og arbeidsforhold gjeldende for all form for lønnet arbeid i sitt land, uavhengig av arbeidstakerens nasjonalitet. Anvendelsen av dette prinsippet for arbeidsoppdrag av kortere varighet enn 3 måneder er ikke endelig avklart.” Daværende kommunalminister Gunnar Berge fra Arbeiderpartiet sa følgende i EØS-debatten: ”Jeg ser at komiteen ikke tror at EØS-avtalen vil medføre store bevegelser på arbeidsmarkedet. Flertallet mener videre at slik fri bevegelse for personer neppe vil skape store problemer. Dette fordi det forutsettes at personer som tar permanent opphold i Norge, innretter seg etter norske lønns- og arbeidsvilkår.”

I 2007 og 2008 ble det avsagt fire dommer i EF-domstolen. Det var Laval-dommen, Viking Line-dommen, Rüffert-dommen, og Luxemburg-dommen som alle gikk mot fagbevegelsens interesser. I desember 2007 vedtok Stortinget Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Den påla offentlige oppdragsgivere å innføre krav til leverandør til å forplikte seg til å følge lønns- og arbeidsvilkår som er tariffestet eller som er normalt for vedkommende sted og yrke, ILO-konvensjon 94. ESA sendte i 2008 et brev til Norge hvor det vises til Rüffert-dommen i Tyskland, hvor det ble fastslått at tyske delstatsmyndigheter ikke kunne kreve at utenlandske arbeidstakere skulle lønnes etter tysk tariff. Etter en høringsrunde ble forskriften i november 2011 endret for å komme ESA i møte. Hvordan ESA vil se på den endrede forskriften er ikke avklart i skrivende stund.

I en uttalelse fra EFTA-domstolen i januar i år vedrørende verkstedsoverenskomsten, konkluderes det med at det ikke kan allmenngjøres bestemmelser om betaling for reise, kost og losji. Saken er i skrivende stund oppe i rettsapparatet i Norge.

Jeg viser til at det gjennom flere år er avdekket lønns- og arbeidsvilkår for utenlandske arbeidstakere i Norge som med full tyngde kan karakteriseres som sosial dumping. Virkeligheten viser seg å være forskjellig fra EØS-proposisjonen i 1992 og daværende kommunalminister Gunnar Berges uttalelse i EØS-debatten, noe som Europautredningen etter Jeg sitt syn også burde ha påpekt. Vi ser også at de fire dommene påvirker norsk arbeidsliv i negativ retning, sett fra arbeidstakernes ståsted. Nei til EU synes det er positivt at regjeringen har iverksatt Handlingsplan 1 og 2 mot sosial dumping. Men samtidig viser det at fri bevegelse av arbeidskraft øker omfanget av sosial dumping.

Europautredningen viser at EØS-avtalen (side 427) ”medvirket til å åpne mange tidligere skjermete sektorer og har bidratt til økt konkurranse, omstillingstakt og mobilitet både over landegrensene og i det nasjonale arbeidslivet. Dette styrker isolert sett arbeidsgivernes forhandlingsmakt. Samtidig har andre faktorer trukket i motsatt retning, herunder knapphet på arbeidskraft....”

Jeg mener dette bekrefter at EØS-avtalen fremmer privatisering og konkurranseutsetting i Norge. Videre ønsker Jeg å understreke at arbeidstakernes makt er avhengig av organisering, men også at arbeidsløsheten ligger på et minimum. Ser vi til EU så ser vi at høy arbeidsløshet brukes til omfattende angrep på lønns- og arbeidsbetingelser for millioner av arbeidstakere.

Europautredningen synliggjør også det faktum at vi i Norge gjennom mange år har hatt lav arbeidsløshet og en god lønnsutvikling. Utredningen viser også til at (side 476) ”Arbeidslivet i mange EU-land er i skrivende stund inne i en alvorlig krise, med fare for voksende arbeidsløshet, store sosiale konsekvenser, og uvisst utfall.”

Jeg kan ikke se at den forholdsvis positive økonomiske utviklingen i Norge kan tilskrives EØS. Dersom det indre markedet skal krediteres utviklingen i Norge, så er spørsmålet hvorfor utviklingen i mange EU-land er som beskrevet i utredningen. Sveits, som ikke er en del av EØS, har også en positiv økonomisk stilling. Det er derfor all grunn til å hevde at Norge

hadde klart seg minst like godt utenfor EØS. Det markedsliberale EU omfatter de fire frihetene, fri flyt av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft. Lisboa-traktaten fra år 2000 skulle gjøre EU til verdens ledende økonomi innen 2010. Virkemiddelet var blant annet å utvikle fleksible former for arbeid og øke mobiliteten. Tjenstedirektivet og vikarbyrådirektivet må sees i sammenheng med Lisboa-traktatens målsetning. Dette påvirker norsk lovverk. Utenfor EØS kunne vi utvikle et regelverk innenfor arbeidslivet for bedre vern og rettigheter.

LO-kongressen beklaget i sin tid at regjeringen implementerte tjenstedirektivet i Norge. Det var nær en samlet fagbevegelse som anbefalte regjeringen å bruke reservasjonsretten, en rett som er nedfelt i EØS-avtalen, mot vikarbyrådirektivet. Innenfor fagbevegelsen ser vi nå en økende uro over EØS-avtalen. Flere ledende tillitsvalgte har uttrykt at EØS-avtalen må bli tema på LO-kongressen i 2013.

Kapittel 17 Velferd og helse

Pasientrettighetsdirektivet er enda ikke vedtatt i Norge. Jeg peker på at de negative sidene ved direktivet ikke blir vektlagt. En må betale for utleggene før en eventuelt får utgiftene refundert. Det er derfor grunn til å tro at det vil være de mest ressurssterke som kan benytte seg av dette. Det vil føre til økte forskjeller i helsevesenet. Ordningen vil også kunne presse ut pasienter i andre land. Videre vil det tilrettelegge for økt stykkprisfinansiering. Det vil øke markedstenkningen innenfor helsevesenet.

Mediedirektivet, som åpner for alkoholreklame på sendinger fra utlandet, vil gjøre nye endringer i norsk alkoholpolitikk. Jeg viser til at en sterkt restriktiv alkoholpolitikk i Norge er under angrep, og viser samtidig til kommentarer gitt i kapittel 15, næringspolitikk.

Kapittel 18 Distrikts- og regionalpolitikk

Utvalget skriver følgende om reglene for offentlige anskaffelser (side 514): ”Reglene om offentlige anskaffelser har hatt en rekke positive sider for kommune-Norge. De har ført til besparelser og bedre innkjøpsrutiner, fremmet økonomisk aktivitet på tvers av kommunegrensene og motvirket misligheter.”

Jeg mener det er oppsiktsvekkende at utvalget, som etter Utenriksdepartementets beskrivelse skal være forskningsbasert, ikke dokumenterer den påståtte positive effekten. Jeg viser til beregninger som EU-kommisjonen har utført som viser at konkurranseutsettingen i Norge koster 16 milliarder kroner årlig, noe utvalget ser helt bort fra. Det er riktig som utvalget skriver at Norge, selvvalgt, har lavere satser enn EØS-tersklene. Det er beregnet at det koster 1,4 milliarder kroner årlig. Jeg vil også peke på at konkurransereglene fratrukk kommunale myndigheter muligheten til å la andre hensyn spille inn.

”Fra norske myndigheters side inntok man opprinnelig det standpunkt at den differensierte arbeidsgiversiden ikke var omfattet av EØS-avtalens statsstøtteregele. Den ble derfor ikke meldt inn til ESA i 1994 sammen med de andre eksisterende støtteordningene som man ønsket å videreføre (side 523).”

Jeg viser til at utenriksminister Bjørn Tore Godal i et skriftlig svar den 3.9.92 til Anne Enger Lahnstein skrev følgende: ”Regjeringens vurdering er at den regionale differensieringen av arbeidsgiveravgiften kan og skal opprettholdes.” Etter en dom i EFTA-domstolen i 1999 måtte Norge foreta endringer i den differensierte arbeidsgiveravgiften. Striden fortsatte utover på 2000-tallet. Ordningen har blitt mindre gunstig i flere områder. Ordningen skal opp til ny vurdering i 2013. Dette viser at EØS-avtalen griper inn i en ordning som har vist seg å være et effektivt distriktpolitisk virkemiddel. Men det er også et nytt eksempel på at Brundtland-regjeringen igjen vurderte feil.

Under regionale konsekvenser av det indre marked bemerker Utvalget at Norge i større grad enn våre naboland har klart å opprettholde en desentralisert bosetting og et lokalt nærings- og arbeidsliv preget av høy sysselsetting og lav arbeidsløshet. Videre sier Utvalget at ”EØS-avtalen har her vært viktig ved at den har gitt store deler av norsk eksportindustri tollfri adgang til de europeiske markedene og en beskyttelse mot handelspolitiske sanksjoner(side 529).”

Jeg viser til at frihandelsavtalen av 1973 i all hovedsak ga tollfri markedsadgang for norske industrivarer fra 1977, noe Uvalget ikke synes å være klar over.

Videre skriver Utvalget at effekten ikke ”bare gjelder distriktene, men den slår like sterkt ut for dem som for sentrale strøk.”

Jeg viser til at norsk næringsliv har tapt markedsandeler på hjemmemarkedet, men har i liten grad vunnet markedsandeler på EU-markedet, med unntak for fiskeprodukter, olje og gass. Når det gjelder den kraftige økningen i fiskeeksporten, så blir det også fremhevet av Utvalget. Her er det også viktig å understreke at den store eksporten har skjedd tross en beskjedne tollsats. Det må også kommenteres at Utvalget tilskriver EØS-avtalen den positive økonomiske utviklingen i Norge, og med en arbeidsløshet som ligger langt under EU-nivå, uten at det dokumenteres. Det kan på ingen måte sies å være forskningsbasert.

Utvalget skriver for øvrig: ”Og for en distriktsbasert bransje som kraftkrevende industri har det vært en stor fordel at den gjennom EØS-avtalen har sluppet å leve med trusselen om antidumping-sanksjoner fra EU, slik man hyppig opplevde i årene før 1994.

Jeg påpeker at EU reiste antidumpingsaker 6 ganger fra 1970 til 1992, en om fiskegarn, en om fiberplater, to om ferrosilisium, en om aluminium(som ble henlagt) og en om silisiumkarbid. I de andre 5 sakene ble norske bedrifter pålagt å selge over en viss minstepris. Ingen ble ilagt straffetoll. 6 saker på 22 år kan neppe karakteriseres som hyppig, slik Utvalget gjør. Jeg viser også til at WTO stiller langt strengere krav til antidumpingtiltak enn det som EU la til grunn på 1980-tallet, noe Utvalget ikke nevner.

Kapittel 19 Energi, klima og miljø

”Da EØS-avtalen ble vedtatt i 1992 ble det lagt til grunn at norsk energisektor i svært liten grad ville bli berørt av EU/EØS-retten. Dette har etter hvert vist seg ikke å holde stikk(side 546).” Videre skrives ”..endrer ikke at det er i EUs interesse at energiprisene ikke blir for høye og at Norge høster direkte økonomisk gevinst nettopp av høye priser.”

Jeg viser til at forutsetningene som var lagt til grunn for energisektoren i 1992 fra regjeringens side, heller ikke overlevde møtet med virkelighetens verden, noe som Utvalget også beskriver i sin utredning. EUs oljedirektiv ble godkjent av Stortinget 12. juni 1995 som en del av EØS-avtalen. Ved den store anbudsrunderen i august 1995 falt den norske andelen fra 60-65 prosent og ned til 40-45 prosent. Dagens Næringsliv uttrykte det slik (20.6.95): ”Det omstridte oljedirektivet har i første omgang endret Statoils situasjon dramatisk.” Sommeren 2011 ble petroleumsloven endret slik at distriktpolitiske virkemidler ikke lenger er grunnlag for å pålegge oljeselskapene et bestemt basevalg. Jeg ser med undring på at Utvalget ikke har kommet med beregninger på hva den reduserte norske andelen har hatt å si for sysselsettingen, og også tapt omsetning for norsk næringsliv. Endringen av petroleumsloven i 2011 viser også at norsk oljepolitikk i stadig mindre grad kan styres av politiske beslutninger.

Ut året 2001 foregikk alt salg av gass fra norsk sokkel gjennom Gassforhandlingsutvalget. Dette utvalget samordnet all salg av gass og har bidratt til at gassfeltene ble utnyttet mer effektivt. Samordningen bidro også til at prisen på gass lå høyere enn den ellers ville ha gjort. Etter hardt press fra EU ble Gassforhandlingsutvalget lagt ned i 2001.

Regjeringen anbefalte gassmarkedsdirektivet i en stortingsproposisjon (St.prp. nr 42/2001-2002). Etter hardt press fra Arbeiderpartiet og Høyre, ble direktivet godkjent i all hast av Stortinget sommeren 2002. I følge Dagens Næringsliv (31.1.01) var Olje- og

energidepartementet forberedt på et årlig tap på så mye som 9 milliarder kroner. At Norge kom til å miste enorme inntekter ved en implementering av direktivet ble ikke påpekt i stortingsproposisjonen, noe Jeg mener er høyst kritikkverdig. Dersom antakelsene fra Olje- og energidepartementet var riktige, vil det over tid bety tap for Norge på mange hundre milliarder kroner. Dette forholdet har heller ikke Europautredningen sett på, noe som Jeg også vil rette kritikk mot.

Russland og Algerie ble også utsatt for press fra EU, men nektet å bøye seg. Disse landene kan derfor organisere sitt gassalg ut fra hva som er mest tjenelig for egne interesser.

”Da EØS-avtalen ble fremforhandlet i 1990-1991 ble ikke hjemfallsregelen gjort til noe forhandlingstema. Snarere enn å sette spørsmålet på spissen, med risiko for å skape et problem, ble det fra norske myndigheters side lagt til grunn at systemet for eierskap til vannkraften,..., ville kunne videreføres(side 559)”.

Jeg vil påpeke at også på dette feltet hjalp det ikke at norske myndigheter hadde lagt sin forståelse til grunn. ESA startet en prosess som førte til domsavsigelse i EFTA-domstolen i juni 2007. Regjeringen viste til EØS-avtalens artikkel 125 hvor det står: ”Denne avtale skal ikke på noen måte berøre avtalepartenes regler om eiendomsretten”. Det norske argumentet om at hjemfall ikke ble omfattet av EØS-avtalen ble avvist av domstolen.

Jeg vil også vise til at den kraftkrevende industrien både har vært og er viktig for mange lokalsamfunn, men også for Norge som nasjon. Derfor har det vært bred politisk oppslutning om at denne industrien skulle nyte godt av tilgang på billig energi, basert på langsiktige kraftkontrakter. Grunnet EØS-avtalens bestemmelser kunne ikke de gunstige langsiktige kontraktene videreføres. I 2011 ble det etablert en ny statlig garantiordning, som skal være et bidrag for at industrien kan fremforhandle gunstige avtaler i markedet. Europautredningen har ikke vurdert hvorvidt den nye garantiordningen på en god måte ivaretar industriens behov for gunstige langsiktige kontrakter, noe som den gamle ordningen faktisk gjorde. Dette er også et eksempel på at EØS-avtalen endrer politisk vedtatte ordninger, og i en negativ retning sett med norsk industri sine øyne.

Jeg vil også fremheve at de norske målene for utslippskutt er mer ambisiøse enn EUs. Det betyr at Norge må kutte betydelig mer i de sektorene som ligger utenfor kvotesystemet for å nå utslippsmålene i Stortingets klimaforlik.

Utredningen behandler også fornybardirektivet. Her heter det(side 568): ”Fornybardirektivet forutsetter at alle medlemsland øker sin fornybarandel uavhengig av utgangssituasjonen.” Videre heter det: ”I 2005, som er utgangspunktet for økningen, var den norske fornybarandelen på omtrent 58 prosent. Dette er mer enn halvannen gang så høyt som Sveriges, som er det EU-medlemslandet med høyest andel.”

Jeg er enig i Utvalgets vurdering som sier at en videre økning i Norge, som har det desidert høyeste nivået på fornybar energi, vil falle dyrere enn for de landene som har et større potensial for økning av fornybarandelen. Samtidig ser Jeg positivt på en økning av fornybarandelen også i Norge. Men et ambisiøst mål kunne Norge også hatt uten for EØS. Jeg viser også til en OECD-rapport fra 2011 som fremhever at Norge påvirker EUs miljøpolitikk uten å være medlem av EU, og faktisk beskriver Norge som en leder i utviklingen av EUs miljøpolitikk på enkelte områder.

Kapittel 20 Andre viktige samfunnsområder

TRANSPORT

Jeg viser til side 593 i utredningen hvor situasjonen for godstransporten på vei er beskrevet. Her vises det til at i perioden 2000-2010 så har den totale godsmengden som transporteres på

vei økt med 42 prosent, mens godsmengden for norske transportører har økt med 22 prosent. Det vises også til at norske transportbedrifter leier inn utenlandsk arbeidskraft, fordi norske lønninger ofte ligger på det mangedoblede. Dette viser at EØS-avtalen fungerer som et press for lavere lønnsnivå. Jeg viser også til undersøkelser fra Statens vegvesen offentliggjort i april 2012, som entydig viser at utenlandske vogntog i langt større utstrekning enn norske vogntog har mangler ved bremses, dekk osv. Det kan også være en grunn til bedre konkurransevne, men som samtidig betyr økt risiko for trafikkuhell med de konsekvenser det kan medføre. Jeg viser også til at EU fremmer konkurranse innenfor transportsektoren. EUs nye kollektivordning er et eksempel på det. Den samme utviklingen gjelder for luftfart, skipsfart, teletjenester og posttjenester.

Hurtigruten ble i 2008 innvilget en tilleggsavtale for resten av kontraktperioden, noe ESA fant å være i strid med EØS-avtalen. Tilleggsavtalen er vurdert til en verdi av 181 millioner kroner.

Norge er, gjennom EØS-avtalen, omfattet av de fire frihetene. Det setter klare begrensninger på utøvelse av politisk styring. Markedskreftene er satt over andre hensyn, med de uheldige konsekvenser det har.

FORSKNING OG UTDANNING

Jeg er i prinsippet positiv til samarbeid om forskning og utdanning. Men EØS-avtalen er ingen forutsetning for et slikt samarbeid.

FORBRUKERVERN

Jeg vil peke på at det opprinnelige direktivforslaget fra Kommisjonen på avgjørende områder klart ville svekke norske forbrukerrettigheter, blant annet ved at garantitiden på varige forbrukerkjøp hadde blitt redusert fra 5 til 2 år. Det opprinnelige forslaget møtte kraftig motstand i Norge, på samme måte som i EU. Direktivforslaget ble etter omfattende protester endret. Det opprinnelige direktivforslaget hadde fremmet økt bruk og kast, fordi en rekke varers kvalitet sannsynligvis hadde blitt dårligere. Det opprinnelige direktivforslaget fra Kommisjonen viser at industriens omsetning er viktigere enn forbrukerrettigheter og hensynet til miljøet.

Kapittel 21 Mat, landbruk og fisk

VETERINÆRAVTALEN

Følgende er tatt fra Stortingsproposisjon nr. 100(1991-1992): ”All handel med dyr og dyreprodukter mellom Norge og de øvrige EØS-land vil bli underlagt grensekontroll på samme måte som i dag, og muligheten for å sette dyr eller vareparti i karantene forblir uforandret. Dette vurderes som avgjørende for å opprettholde vår gunstige dyrehelse.”

Jeg viser til at garantien fra Brundtland-regjeringen gitt i Stortingsproposisjon nr. 100(1991-1992) heller ikke var en varig garanti. Grensekontrollen for dyr ble gradvis avvirket på 1990-tallet. Veterinæravtalen ble inntatt i EØS-avtalen med virkning fra 1. januar 1999.

MATSMINKE OG BARNEMAT

Det var en omfattende debatt i Norge om matsminkedirektivene og barnematdirektivet. Tilsetningsstoffer som lenge hadde vært forbudt i Norge ble igjen tillatt i Norge på grunn av matsminkedirektivene. Barnematdirektivet gjelder produkter beregnet på spedbarn og småbarn. Alle vitaminer samt mineralstoffer og aminosyrer kan innen visse grenser fritt tilsettes produkter som grøt, pasta, kjeks, middagsmat og desserter. Dette var ikke tidligere tillatt etter norsk lov. Som utredningen beskriver (side 654) så hadde norske myndigheter gjort omfattende forsøk på å få unntak, noe som ikke lyktes. Direktivene ble vedtatt av et flertall på Stortinget. Jeg viser til at Norge gjennom EØS-avtalen har en reservasjonsrett, en rett som

flertallet på Stortinget heller ikke her valgte å bruke.

LANDBRUK

”Det har vært en gradvis og betydelig økning av importen av jordbruksvarer fra EU under perioden med EØS-avtalen. Importen fra EU27 har femdoblet seg. Veksten i norsk eksport til EU27 har i perioden vært moderat(side 660).”

Jeg viser til artikkel 19 skal EU og Norge møtes annethvert år for å gå gjennom vilkårene for landbrukshandelen med sikte på gradvis liberalisering. Forhandlingene skal skje innenfor de respektive landene sin landbrukspolitikk, og reduksjonen skal være på gjensidig fordelaktig basis. Ettersom importen fra EU øker betydelig mer enn eksporten fra Norge, viser det at intensjonen i artikkel 19 ikke følges opp av norske myndigheter.

Utvalget peker også på at overføringene til jordbruket i perioden 1992-2008 har vært relativt stabil på 12 milliarder kroner(side 661). Utvalget utelater at overføringene i realiteten har falt betydelig, noe som fremkommer når beløpene justeres for inflasjon(kilde: LMD og Totalkalkylen). Jeg påpeker også at overføringene til landbruket gjennom landbruksavtalen har falt fra 4,5 prosent av statsbudsjettet i 1995 til 1,7 prosent i 2010(kilde: LMD og Finansdepartementet).

En oversikt over prisnivå i Europa blir også presentert(side 664). Denne viser at Norge har ”høye” matvarepriser. Jeg mener at dette ikke gir det riktige bildet av pris. Utvalget burde også ha presentert en sammenligning av matvareprisene hvor man hadde tatt hensyn til kostnadsnivå. Det ville ha vist at Norge i realiteten har svært lave matvarepriser.

Utvalgets flertall hevder at ”Skjermingen mot konkurranse og strukturendring er i tillegg dyrt sett fra et samfunnsmessig perspektiv. Samtidig ville en omlegging av landbrukspolitikken for å redusere prisnivået kunne gjøre det vanskeligere å oppnå andre sentrale norske målsetninger, som spredd bosetning, levende bygder og småskalaproduksjon(side 666).”

Jeg er uenig med Utvalgets flertall som mener at skjermingen er dyr i et samfunnsmessig perspektiv. Utvalget begrunner heller ikke dette, så det må ses som en politisk ytring. Jeg peker også på at landbrukspolitikken har vært gjenstand for omfattende endringer de siste årene, noe som statistikken over nedgangen i antall bruk er et bevis for(side 662). Jeg viser også til at i perioden 1999 til 2010 økte matvareprisene i Norge med 18 prosent(SSB). I samme periode økte konsumprisindeksen med 25,9 prosent(SSB), noe som er godt over økningen i matvareprisene. Gjennomsnittslønna økte i samme periode med om lag 60 prosent(SSB). Det betyr at maten i Norge relativt sett har blitt betydelig billigere sett i forhold til den generelle pris- og lønnsveksten. Og ikke minst er det et faktum at den norske bonden stadig får en mindre del av prisen på varen i butikk. Dette viser at prisnivået er kraftig redusert.

”Det har vært en jevn nedgang i antall gårdsbruk i Norge i perioden. Nedgangen i antall gårdsbruk har tilsynelatende vært uavhengig av endringer i internasjonale rammebetingelser.”

Nei til EU i Østfold deler Utvalgets syn på dette. Nedgangen i antall gårdsbruk har stor sammenheng med landbrukspolitikken som har vært ført i Norge gjennom mange år, blant annet ved en kraftig reduksjon i overføringene til jordbruket i prosent av statsbudsjettet.

Utvalgets flertall uttaler at den frie flyten av arbeidskraft ”har gjort det mulig å møte etterspørselen etter arbeidskraft på en måte som har bidratt til å holde kostnadsnivået nede, med positive virkninger for norsk landbrukssektor.(side 666).”

Jeg deler ikke synet til Utvalgets flertall med hensyn til at det er positivt at utenlandske arbeidstakere er villig til å arbeide for lav lønn, slik at prisnivået kan holdes nede. Jeg peker også på at Norge utenfor EØS også hadde hatt mulighet for sikre tilgangen på arbeidskraft. Matindustrien sysselsetter om lag 18 prosent av alle industriarbeidere i Norge. Det viser også

at jordbruket er meget viktig for Norge, og har mange positive ringvirkninger. Jeg er derfor urolig over at norske myndigheter i så stor grad er ettergivende overfor EU, når artikkel 19 er tema i møtene mellom Norge og EU.

Jeg vil påpeke det faktum at eksporten av norsk sjømat har vist en økning fra 1995 fra 20 milliarder kroner til over 50 milliarder kroner i 2010. Økningen har vært spesielt stor for oppdrettsfisk. Denne utviklingen har skjedd uavhengig av en mindre tollbelastning på den norske eksporten.

EØS-avtalen har også hatt innvirkning på det norske lovverket, gjennom at lover er opphevet eller endret.

Kapittel 22 Grensekontroll, politisamarbeid og innvandring

Jeg peker på Schengen-avtalens dynamiske utvikling, noe som er et demokratisk problem. Da Norge forpliktet seg til Schengen-avtalen, så forpliktet man seg til framtidige endringer i lovverket. Det har også vist seg problematisk med at flere former for kriminalitet er voksende grunnet åpnere grenser.

Norge bidrar med store summer, 329 millioner kroner for perioden 2007-2013, til Ytregrensefondet. Det er som Utvalget skriver at "Norge er en fullt deltakende part i den ytre grensekontroll som EU til en hver tid fører, og som kritikerne noen ganger omtaler som Festung Europa."

Kapittel 23 Utenriks, sikkerhet og forsvar

Jeg påpeker at Norge, ved ikke å være medlem av EU, selv kan føre sin egen utenrikspolitikk. Norge har valgt å stille militære styrker til EUs disposisjon, selv om landet ikke er medlem i EU. Dette finner Jeg meget betenkelig. Det kan trekke oss inn i operasjoner som er i EUs interesse. Det er også viktig å påpeke at det ikke er noe absolutt krav om FN-mandat for slike operasjoner.

Jeg vil også påpeke det faktum at EU er en pådriver for økt globalisering i verden. Denne politikken fører til at makt overføres fra demokratisk valgte representanter, til økt makt til næringslivet. Dette er en utvikling som Jeg er i mot.

Kapittel 24 Økonomiske bidrag til EU og EU-landene

Jeg er enig i Europautredningens fremstilling som dokumenterer at EØS-midlene i 1992 ble anslått til 125-150 millioner kroner i året. Nå er EØS-midlene som Norge betaler økt til 2,8 milliarder kroner i året. Programsamarbeidet ble anslått til 250-300 millioner kroner i året i 1992. Nå betaler Norge 1,7 milliarder kroner i året. Jeg peker på at den opprinnelige beskjedne "kontingenten" opphørte i 1998. Spania forlangte at den skulle forlenges fordi spanske fiskere ikke fikk adgang til norske fiskekvoter. "Kontingenten" har senere stadig blitt kraftig økt, samtidig som den har blitt gjort gjeldende for nye perioder. EØS-avtalen skulle gi størst mulig gjensidig utbytte. Det må derfor karakteriseres som oppsiktsvekkende at den ene parten gjennom år skal innbetale milliardbeløp til den andre parten. Jeg går i mot flertallet i utvalget som vil avtalefeste EØS-midlene. Samtidig må bidrag til økonomisk og sosial utjevning ses på som positivt. Jeg mener at eventuelle norske bevilgninger til slike formål ikke må knyttes til EØS-avtalen, men bevilges over statsbudsjettet i andre poster.

Jeg er også enig med utvalget når det slås fast at et EU-medlemskap ville koste Norge

betydelig mer enn EØS-avtalen(side 784). Det er også en realitet at Norge betaler mye mer til forskningsprogrammet enn det som kommer tilbake til norsk forskning, og ikke noe under innbetalingene som utvalget skriver.

Dersom det ses bort fra olje og gass, så er EUs eksport til Norge betydelig større enn Norges eksport til EU. Det kan slås fast at Norge er et viktig eksportmarked for EU. Selv med dette som bakgrunn skriver utvalget at EØS-avtalen er langt viktigere for Norge enn for EU. Det forskningsbaserte Utvalget begrunner ikke påstanden, sannsynligvis fordi det ikke lar seg gjøre.

Kapittel 25 Norges samlede tilknytning til EU

”På denne bakgrunn kan det legges til grunn at Norge har tilpasset seg om lag 3/4 av EU-samarbeidet(side 790).”

Jeg deler ikke Utvalgets oppfatning som er sitert ovenfor. Dersom man ser på EUs direktiver, forordninger og rettsakter så er andelen som omfattes av EØS-avtalen på om lag 10 prosent. Videre påpeker vi at utenfor EU kan Norge føre en selvstendig utenrikspolitikk, føre en mer selvstendig landbruks- og fiskeripolitikk, Norge kan inngå handelsavtaler med tredjeland, og vi kan føre en selvstendig bistands- og utviklingspolitikk. Og ikke minst står vi utenfor den økonomiske og monetære unionen.

Kapittel 26 Europeiseringen av Norge 1992-2011

”Gjennom snart tjue år har avtalen bidratt til økonomisk vekst, økt sysselsetting og økt kjøpekraft(side 808).”

Jeg viser til situasjonen i EU hvor det gjennomgående bildet er enorm arbeidsløshet, spesielt blant ungdom, en nedbygging av velferdsstatene symbolisert med reduserte trygder, pensjoner, stønader og nedbygging av opparbeidede rettigheter. De fleste EU-landene har stor statsgjeld, ofte helt uhåndterlig, samt løpende underskudd. Ettersom EØS, på samme måte som et EU-medlemskap, baseres på de fire frihetene, er det underlig at den økonomiske utviklingen i EU er så dårlig når EU-landene også omfattes av det indre markedet. Det er all grunn til å hevde at det er forhold i Norge som har ført til den gode utviklingen i norsk økonomi. Utvalget peker selv på utviklingen i olje- og gassektoren og høye råvarepriser(side 809). Videre kan det legges til at prisene på mange importartikler, for eksempel klær og forbrukerartikler har blitt kraftig redusert. Jeg peker også på at det norske samfunnet, tross økende ulikheter, fremdeles er preget av forholdsvis stor grad av likhet. Det er også viktig å fremheve organisasjonenes positive rolle i Norge for eksempel innenfor fagbevegelse, landbruk og fiske. Jeg kan ikke se at Utvalget har vist at den positive utviklingen i Norge kan tilbakeføres til EØS-avtalen, og at Utvalgets syn derfor kun må ses som en påstand.

”I de snart tjue årene som har gått siden EØS-avtalen ble undertegnet har den gitt norsk næringsliv en stabil og forutsigbar til EUs indre marked(side 809),..”

Jeg viser til at frihandelsavtalen fra 1973, etter en nedtrapping mot null, ga full tollfrihet på handelen med industrivarer begge veier fra 1977.

Utvalget skriver: ”Reglene forplikter Norge til å føre en markedsliberal næringspolitikk, som begrenser nasjonale restriksjoner. Formålet er for det første å få markedet til å fungere så samfunnsøkonomisk effektivt som mulig, og dermed skape verdier og velstand.... sikre forbrukernes interesser, ved å stimulere til økt konkurranse og lavere priser... å spare offentlige midler(side 810).”

Jeg peker på at regelverket begrenser nasjonale tiltak som kan være viktige og helt nødvendige. Striden rundt hurtigruta er et eksempel. Det kan pekes på tiltak for hjelpe

papirindustrien som nå er i krise. Det vises også til Soria Moria I hvor det viste seg umulig å få på plass en effektiv ervervslov. Videre viser det at EØS-avtalen klart reduserer det nasjonale handlingsrommet. Og ikke minst viser det at hensynet til konkurranse går foran andre hensyn.

Jeg viser også til omfattende forskning (Telemarksforskning og forskning i Sverige) hvor det ikke kan påvises synlige effekter av økt konkurranse. Dersom det kan måles en effekt så er det fordi lønns- og arbeidsforhold har blitt dårligere. Innsparingen kan ofte være redusert pensjonspremie for arbeidsgiver og dårligere pensjon for arbeidstakerne. Vi viser også til skandalene rundt privatdrevne sykehjem i Norge. Da det offentlige overtok driften, førte det i mange tilfelle til store lønnsøkninger for de ansatte, ofte på flere titusen kroner i året, samt en betydelig bedre pensjonsordning.

Jeg viser også til Kommisjonens tall om at konkurranseutsettingen i Norge årlig koster 16 milliarder kroner.

Videre på side 810 skriver Utvalget at utviklingen mot et ”mer markedsliberalt næringspolitisk regime startet i Norge lenge før 1992.” **Jeg er enig i den beskrivelsen, og viser til vår uttalelse for kapittel 4 og kapittel 11 hvor vi beskriver Brundtland-regjeringens tilpasningspolitikk til EU som ble iverksatt fra 1988. Andre politiske krefter på 80-tallet medvirket også til denne politikken.**

Utvalget skriver: ”På begynnelsen av 1990-tallet var arbeidsledigheten i Norge på over seks prosent, som var en tredobling fra nivået på 1980-tallet. Ikrafttredelsen av EØS-avtalen falt sammen med en halvering av arbeidsledigheten i årene 1993-2000, etterfulgt av en stabilisering på et lavt nivå gjennom 2000-tallet(side 810).”

Jeg reagerer på at Utvalget ikke debatterer om frislippet i økonomien i Norge på 80-tallet, med påfølgende boligboble og etterfølgende boligkrise innvirket på den kraftige veksten i arbeidsløsheten. Utvalget nevner heller ikke tiltak som ble satt i verk, herunder en devaluering av den norske kronen, noe som førte til at Norge raskere kom ut av krisa. (Dette er tiltak som de kriserammede eurolandene ikke kan gjøre). Utvalget nevner heller ikke at det ble nødvendig for staten å redde bankene ved en midlertidig nasjonalisering. Det kan videre virke som Utvalget kobler reduksjonen i arbeidsløsheten i Norge med ikrafttredelsen av EØS-avtalen, noe Jeg mener det ikke er grunnlag for å hevde.

Utvalget skriver videre:”... har arbeidsinnvandringen også bidratt til press på lønnsnivå og sosiale rettigheter i enkelte bransjer(side 810),”

Jeg peker på det faktum at vi gjennom flere år har fått avdekket omfattende bruk av sosial dumping i Norge. Vi snakker da om elendige lønnsforhold, omfattende bruk av overtid(ofte uten overtidsgodtgjørelse), dårlige boforhold og bruk av svart arbeid. Jeg vil på nytt minne om at de fire dommene i EU fra 2007 og 2008, som alle rammet fagbevegelsens interesser, nå også brukes i Norge(verkstedsoverenskomsten).

Utvalget viser også til at ”EØS-avtalens generelle regler har vist seg å ha stor innvirkning på norsk distriktpolitikk(side 813).” Utvalget viser også til at ”Selv om Norge ikke er en del av EUs felles landbruks- og fiskeripolitikk påvirkes likevel disse sektorene i ganske betydelig grad av forholdet til EU(side 816).” Videre påpeker Utvalget ”at makt er overført fra nasjonalt nivå til det man kan kalle overnasjonalt nivå(side 819).” Utvalget skriver også at ”Den første effekten av EU-medlemskap er en tendens til sentralisering av makt på høyt politisk nivå, hos statsminister eller president og i et lite antall viktige departementer(side 823).”

Jeg mener at også dette viser hvordan EØS-avtalen påvirker og styrer forskjellige områder av det norske samfunnslivet. Effekten av EØS, og ikke minst et EU-medlemskap, viser hvordan

makten overføres og samles hos en elite. Det er etter Jeg sin oppfatning et stort demokratisk problem.

Utvalget siterer Grunnlovens § 100 ”en aaben og opplyst offentlig samtale”, og skriver videre at det er en ”sentral forutsetning for reelt demokrati(side 833).” Utvalget fortsetter ”Til sammen er manglene såpass klare at man kan diskutere om det i det hele tatt kan sies å ha vært noen fungerende demokratisk offentlighet rundt Norges faktiske forhold til EU i store deler av perioden 1994-2011. Fra et demokratisk perspektiv er dette dypt utilfredsstillende(side 834).”

Jeg deler Utvalget sitt syn på at den manglende debatten om EØS-avtalen er et demokratisk problem, og at den manglende dekningen i media, med unntak av enkeltsaker er beklagelig. Jeg vil også peke på myndighetenes ansvar for manglende debatt. Når spørsmål om EØS-avtalen har blitt reist, så har signalene ofte vært at avtalen fungerer godt uten nærmere redegjørelse. Det kan også henge sammen med at myndighetene ofte ikke beskriver ulemper. Her kan vi nevne at Stortingsproposisjonen om gassmarkedsdirektivet ikke nevnte det omfattende tapet Norge ville få ved en implementering, noe også Europautredningen har utelatt. Videre vil vi peke på at når regelverk er til hinder for å gjennomføre tiltak, blir det i liten grad vist til EØS-avtalen når den er årsaken.

Det er også slik at det i liten grad blir opplyst at EØS-avtalen er årsaken når norske myndigheter på store saksområder må endre politikk, dette være seg på områder som alkoholpolitikk, hjemfallsretten, differensiert arbeidsgiveravgift, industrikraft, manglende mulighet for ny ervervslov, pådriver for privatisering og konkurranseutsetting. Klare ulemper ved flere EU-direktiv har vært underkommunisert. Det er også underkommunisert hvordan EØS-avtalen bidrar til at makt flyttes fra folkevalgte organ i Norge til overnasjonale organ. Og ikke minst er det underkommunisert problematikken rundt de fire frihetene.

Selv om det norske folk to ganger har avvist medlemskap i EU, så fortsetter tilpasningen til EU. Under kapittel 11 er det påvist at politikerne er fornøyd med tilpasningen, og deltar lite i Stortingets Europautvalg og samtidig viser en passiv rolle.

Jeg viser også til at det fra ulike Regjeringer og ulike Storting ikke har vært et synlig ønske om debatt. En av årsakene kan være at man ikke har ønsket, eller ønsker, en debatt om alternativer til EØS. Det kan også være grunn for å spørre om ulempene med EØS-avtalen er så store, at man er redd for folkeopinionen.

Det kan heller ikke sies at det har vært interesse for å avlive myten om at vi trenger EØS for å få solgt varene våre. Utvalget selv gjentar denne feilaktige påstanden flere ganger i Europautredningen. Skal vi få en god debatt i Norge om vår tilknytning til EU, så er det avgjørende at grunnlaget for debatten baseres i så stor grad som mulig på fakta. Jeg kan ikke se at Utvalget har lyktes med det. I utredningen er det mange steder synsing, det kan ikke sies å være forskningsbasert. Utvalgets flertall har tydeligvis et positivt syn på EU/EØS, noe som gjør at Utvalgets flertall i liten grad reiser kritikk. Når kritikk reises, så blir konsekvensene ofte avfeid eller minimalisert, eller man sier at utviklingen uansett ville ha gått i markedsliberal retning.

Når Utvalget peker på manglende debatt som et demokratisk problem, så er det underlig at det samme Utvalget ikke tok med avvikende tekst i utredningen som medlemmet Dag Seierstad sendte inn, men lot synspunktene komme som mindretallsdissenser i de konkluderende avsnittene i de fleste substansielle kapitlene.

Jeg viser for øvrig til sine kommentarer gitt under de ulike kapitlene.

Avsluttende kommentarer fra Jeg

Jeg er fornøyd med at Regjeringen har fått utarbeidet Europautredningen som en NOU. Samtidig vil vi peke på at forutsetningen var at den var forskningsbasert, noe som Jeg mener at utredningen ikke er, noe vi viser til i våre kommentarer.

Det hadde vært naturlig når EØS-avtalen skulle vurderes, også så se på alternativer til EØS. Jeg vil peke på Prosjektet som i midten av mars måned i 2012 la fram Alternativer til EØS. Denne rapporten har fått meget god omtale, og bør være med som et grunnlag når den bebudede Stortingsmeldingen skal legges fram.

EØS-avtalen har nå fungert i over 18 år. Det er derfor naturlig at det foretas en nødvendig og kritisk gjennomgang av hvordan avtalen har fungert, og hvordan den påvirker alle sider ved det norske samfunnslivet.

Det norske folk har to ganger avvist et medlemskap. Vi ser nå at EU tar stadig nye skritt mot en føderal statsdannelse. Derfor bør medlemskapstanken begraves for godt. Samtidig ser vi at EØS-avtalen er en dynamisk avtale, som stadig blir mer omfattende. Derfor er det naturlig å vurdere om andre tilknytningsformer til EU er å foretrekke.

Mange ganger er det hevdet at uten EØS-avtalen står vi uten noen ting. Jeg viser til at den gamle frihandelsavtalen vil tre i kraft dersom EØS-avtalen sies opp. Det vil selvsagt være i både EUs og Norges interesse eventuelt å utvikle denne.

Det er også argumentert med at EU ikke vil være interessert i å forhandle med Norge om en annen og løsere tilknytningsform. Jeg peker på det faktum at etter folkeavstemningen i 1972, så ble det i løpet av noen måneder fremforhandlet en frihandelsavtale mellom partene. Jeg peker også på at Sveits, etter at befolkningen i en folkeavstemning sa nei til EØS-avtalen, så har Sveits og EU fremforhandlet en rekke avtaler som regulerer forholdet mellom partene. Vi viser også til at EU har forhandlet fram en rekke bilaterale avtaler med andre land. Norge er også en viktig handelspartner for EU. Det vil derfor også være i EUs interesse å regulere forholdet mellom partene på en god måte. Jeg vil også peke på WTO -regelverket som sikrer at ingen av partene på ensidig basis kan innføre toll dersom EØS-avtalen sies opp av Norge eller EU.

I de senere årene har vi i Norge hatt omfattende debatt om flere omstridte EU-direktiv. Med mulig unntak for EUs tredje postdirektiv har aldri reservasjonsretten blitt brukt, en reservasjonsrett som faktisk var ment til bruk. Vi har også sett en tiltagende kritikk fra fagbevegelsen mot EØS-avtalen. Flere fagforbund fra LO har stilt seg bak prosjektet "Alternativer til EØS", og flere har reist krav om at EØS-avtalen må debatteres på neste LO-kongress. Bak nevnte prosjekt står også landbrukets organisasjoner med flere.

Jeg vil også peke på at dersom folk får alternativet mellom EØS-avtalen og en handelsavtale, svarer et klart flertall i meningsmålinger at de foretrekker en handelsavtale.

Jeg oppfordrer Regjeringen til å starte en utredning med sikte på å finne fram til en løsere tilknytningsform til EU, en tilknytningsform som gjør at vi på en demokratisk måte kan styre samfunnsutviklingen fremover. I vår høringsuttalelse har vi pekt på omfattende konsekvenser av EØS-avtalen for Norge. Jeg deler Utvalgets bekymring for den manglende debatten om vår tilknytning til EU, og vi ser som Utvalget at det er et demokratisk problem. En utredning av

alternativer til EØS, med unntak av et medlemskap som det norske folk har avvist to ganger, vil øke styrke den politiske debatten i Norge. Og ikke minst så må det være opp til det norske folk å kunne ta stilling til tilknytningsformen til EU.